

Тетяна Анатоліївна КУЛАКОВСЬКА

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки промисловості,
Одеська національна академія харчових технологій,
ORCID ID: 0000-0002-3391-9617
E-mail: Tetiana_kula@ukr.net

**МЕХАНІЗМ СЕЛЕКТИВНОГО АНТИЦИКЛІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗЕЙ
АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ**

Кулаковська, Т. А. Механізм селективного антициклічного регулювання галузей агропромислового комплексу / Тетяна Анатоліївна Кулаковська // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 1. – С. 406–414. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. *Досягнення бажаного балансу між ринковим механізмом та державним регулюванням вимагає розробки системи «стримувань і противаг», які мають бути вбудовані в механізм державного регулювання через його складовий елемент – механізм селективного антициклічного регулювання економіки. Механізм селективного антициклічного регулювання конкретної галузі економіки, а саме галузі агропромислового комплексу, має відповідати загальній методології функціонування механізмів державного регулювання економіки та враховувати специфічний характер досліджуваної галузі.*

Метою статті є розробка механізму селективного антициклічного регулювання галузей агропромислового комплексу.

Результати. *Розглянуто сутність та взаємодію механізму антициклічного регулювання та механізму державного регулювання аграрного сектору. Визначено сутність методів, важелів і засобів механізму антициклічного регулювання галузей агропромислового комплексу. Представлено множину принципів антициклічного регулювання галузі агропромислового комплексу. Обґрунтовано, що призначенням даного механізму селективного антициклічного регулювання галузі агропромислового комплексу є організація внутрішніх і зовнішніх господарських відносин агропромислового сектору України за допомогою множини економічних важелів превентивного характеру, які реалізуються через множину процедур сукупністю методів з метою недопущення стагнаційних процесів, властивих економічним циклам, та створення додаткових системних резервів для згладжування можливих негативних проявів економічних циклів. Виділено специфічні елементи – регламенти у складі механізму селективного антициклічного регулювання галузей агропромислового комплексу, які визначають процеси та алгоритми взаємодії суб'єктів господарювання органів державної влади в ході реалізації впливу важелів і методів механізму. Наведено архітектоніку механізму селективного антициклічного регулювання галузей агропромислового комплексу.*

Ключові слова: *цикли економічного розвитку, принципи антициклічного регулювання, механізм антициклічного регулювання, архітектоніка механізму, агропромисловий комплекс.*

MECHANISM OF SELECTIVE ANTICYCLIC REGULATION OF AGRICULTURAL COMPLEX BRANCHES

Abstract

Introduction. *Achieving the desired balance between the market mechanism and state regulation requires the development of "checks and balances" system, which must be embedded into the mechanism of state regulation through its component element such as the mechanism of selective countercyclical regulation of the economy. The mechanism of selective countercyclical regulation of a particular economy sector, namely the sector of agricultural complex, should correspond to the general methodology of state regulation mechanisms functioning of the economy and take into account the specific nature of the studied industry.*

The purpose of the article is to develop a mechanism for selective countercyclical regulation of agricultural sectors.

Results. *The essence and interaction of the mechanism of countercyclical regulation and the mechanism of the agricultural sector state regulation are considered. The essence of methods, levers and means of the mechanism of countercyclical regulation of agricultural complex branches is determined. Many principles of countercyclical regulation of the agricultural complex are presented. It is substantiated that the purpose of the mechanism of selective countercyclical regulation of the agricultural complex is the organization of internal and external economic relations of the agricultural sector of Ukraine through many economic levers of preventive nature, which are implemented through many procedures. System reserves to smooth out possible negative manifestations of economic cycles. Specific elements are regulations as a part of the mechanism of selective countercyclical regulation of agricultural complex branches which define processes and interaction algorithms of managing subjects of public authorities in the course of influence realization of levers and methods of the mechanism are allocated. The architectonics of the mechanism of selective countercyclical regulation of agricultural complex branches is given.*

Key words: *cycles of economic development, principles of countercyclical regulation, mechanism of countercyclical regulation, architecture of the mechanism, agricultural complex.*

JEL classification: E32

Вступ

Необхідність державного втручання в ринковий спосіб господарювання, який привалює в більшості національних економік світу, є беззаперечним фактом, що найчастіше пов'язують з провалами ринку. З іншого боку, порівняно тривалий період становлення так званої «змішаної економіки», де саморегульований ринковий механізм більшою або меншою мірою «коригується» державним втручанням, залишає відкритим питання ступеня цього втручання та набору інструментів його здійснення. Система державного управління, в рамках якої приймаються рішення та формується політика щодо регулювання ринкового механізму, не є досконалою і залежить від ступеня відповідності інституційної структури потребам суспільного розвитку конкретної країни. Основними причинами недосконалості традиційно вважають корупцію, надвисокий ступінь бюрократизації, перевантаженість владної ієрархії, неврегульованість прав, повноважень і відповідальності різних гілок влади, органів і структур. Як відомо, саме ці проблеми тією чи іншою мірою властиві Україні. Відповідно, досягнення бажаного балансу між ринковим механізмом, який виступає драйвером економічного зростання, та державним регулюванням, яке спрямоване на впорядкування економічних процесів і вирішення чисельних соціальних та екологічних

проблем, вимагає розробки системи «стримувань і противаг», які мають бути вбудовані в механізми державного регулювання та функціонувати максимально незалежно від дії суб'єктивного чинника представників влади в кожний окремий момент.

Антициклічне регулювання є одним із пріоритетних завдань впливу держави на ринковий механізм, але його складність обумовлена глобалізаційними та інтеграційними процесами, які охоплюють циклічними явищами низку економік різних держав. Крім того окремі держави, враховуючи специфічні риси їх функціонування та розвитку, геополітичне положення та рівень досконалості владних структур, періодично відчувають негативний вплив внутрішніх циклічних коливань своїх економік. Це дозволяє стверджувати, що механізм селективного антициклічного регулювання галузей агропромислового комплексу має відповідати загальній методології функціонування механізмів державного регулювання економіки та враховувати специфічний характер досліджуваної галузі.

Серед робіт вітчизняних вчених, які присвячені дослідженню механізмів антициклічного регулювання економіки, слід виокремити роботи А. Бельчука, С. Вигодського, Г. Клінова, В. Кудрова, Д. Лук'яненко, Ю. Макогона, Т. Орехової, А. Поручник, Я. Столярчук, Н. Швецов та ін.

Мета дослідження

Метою статті є розробка механізму селективного антициклічного регулювання галузей агропромислового комплексу в сучасних умовах розвитку ринкової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження

В цілому державний механізм в широкому розумінні розглядається як практична реалізація державної влади, а у вузькому – як засіб впливу на суспільство державою для вирішення окремих протирічч [1].

В.М. Анікієнко [2] визначає механізм державного регулювання розвитку аграрного ринку як спосіб підтримання державою зворотного впливу господарюючих суб'єктів на зовнішні подразники, який спрямовує їх дію за допомогою сукупності методів і важелів у напрямі забезпечення стійкого розвитку аграрного ринку. Такий зворотний вплив автор розглядає на прикладі сезонності виробництва конкретних видів продукції, що призводить до подорожчання цін, яке не компенсує втрати виробникам і провокує скорочення споживання цієї продукції. Держава за допомогою запасів здатна регулювати цю проблему, як вважає автор. Розглядаючи класифікацію механізмів державного регулювання розвитку аграрного сектору, автор пропонує типову структуру основних складових механізму: цілі, суб'єкти, функції, принципи, методи та важелі. Серед цілей автор виокремлює: забезпечення продовольчої безпеки, узгодження попиту та пропозиції, підвищення ефективності виробництва, збереження навколишнього середовища, зростання конкурентоспроможності. Суб'єктами пропонується розглядати державні органи різних гілок влади, галузеві органи управління та спеціальні органи регулювання. До функції віднесено: моніторинг ринку та середовища, координації діяльності, узгодження процесів, структурна перебудова, обмеження та заборони щодо певних дій. Ключовими принципами є: рівність, системність, комплексність, екологічна відповідальність, прозорість, соціальна спрямованість. Методи представлені адміністративними, економічними, інформаційно-психологічними і організаційно-правовими. Їм відповідають важелі: квоти, ліцензії, ліміти тощо – адміністративним; пільгове оподаткування, здешевлення кредитів, дотації – економічним; консультації, навчання, роз'яснення – інформаційно-психологічним; розробка процедур, правил, створення інституцій – організаційно-правовим.

М.А. Латинін [3] визначає механізм державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки як спосіб дій суб'єкта регулювання, що ґрунтується на базових принципах, функціях, забезпечуючи за допомогою певних форм, методів і засобів

ефективне функціонування системи державного регулювання для досягнення поставленої мети та розв'язання протиріч. Структуру зазначеного механізму автор розглядає як взаємодію державних органів України, інфраструктури аграрного ринку, ринку споживачів сільськогосподарської продукції і ринку постачальників товарів робіт і послуг під впливом зовнішнього середовища, представленого техніко-економічною, демографічною, екологічною, політичною і правовою, соціальною і культурною складовими. Механізм включає принципи державного регулювання (пріоритетність і протекціонізм; системність і комплексність; передбачуваність і прозорість; послідовність і справедливість; зрозумілість і ефективність; екологічна доцільність); методи і засоби. Фінансово-економічні методи включають такі заходи: держзамовлення, дотації, компенсації та податки; адміністративні – держзавдання, ліцензування та патентування; організаційні – сприяння розвитку, укладання угод, проведення заходів; науково-методичні – розробка стратегій, прогнозів, планів і програм; інформаційно-освітні – проведення лекцій, конференцій, семінарів; нормативно-правові: закони, укази, постанови. Головні функції державного регулювання автор пропонує такі: визначення мети завдань та моделі розвитку, формування «правил гри», координації інтересів, стимулювання процесів економічного розвитку, моніторинг та аналіз розвитку галузі, контроль.

Безпосередньо антициклічне регулювання як систему (або як механізм) пропонує Н.Є. Швецова [4], структура якого об'єднує національне і наднаціональне антициклічне регулювання. Перше стосується національних економічних систем, суб'єктами якого визнано уряд і Національний банк, механізмами: кредитно-грошовий, бюджетно-податковий, нетрадиційний (словесні інтервенції), інноваційний, а об'єктами регулювання – формування і поширення екзогенних та ендемогенних факторів. Наднаціональне регулювання стосується функціонування транснаціональних корпорацій і регіональних економічних угруповань, актами виступає міжнародний банк, міжнародні організації, самі ТНК та комітет економічного регулювання регіональних угруповань, механізмами – нормативна регламентація, моніторинг і стримування процесів розвитку асиметрії, а об'єктами – процеси формування екзогенних і ендемогенних факторів. Осередками формування глобальних економічних циклів автор вважає глобалізації світового господарства, інтеграцію країн у регіональні спільноти і трансформацію зон впливу «захід–схід». Серед завдань системи наднаціонального антициклічного регулювання вчена досить слушно пропонує крім стримування асиметрії глобального економічного розвитку, виявлення та усунення основних каналів поширення циклічних процесів у рамках світового господарства, стимулювання створення технологічного запасу міцності на противагу асиметрії глобалізації, створення конкурентних переваг на регіональному і галузевому рівнях, створення глобального стабілізаційного фонду для підтримки економічних систем.

Підводячи підсумок під розглянутими механізмами антициклічного регулювання та державного регулювання аграрного сектору, виділити спільні риси та відмінності. Одноставно автори стверджують, що регулювання має здійснюватися відповідно до множини принципів, які необхідні для формування антициклічної політики в загальному розумінні. Вони дозволяють приймати ефективні управлінські рішення урядом або окремими органами влади в конкретні моменти часу у відповідній сфері функціонування агропромислового комплексу.

Об'єктом впливу в межах механізму селективного антициклічного регулювання агропромислового комплексу виступає взаємодія основних його галузей в межах ланцюга створення доданої вартості. Фактично вплив здійснюється на взаємодію суб'єктів у ході господарської діяльності, в результаті якої і створюється продукт – тобто на процеси та відносини.

Важливим аспектом в розумінні структури механізму є визначення сутності методів, важелів і засобів.

В розрізі державного регулювання аграрного сектору під методом розуміють способи і прийоми, які застосовуються в процесі регулятивної діяльності органами влади для розв'язання завдань в аграрному секторі [5].

На відміну від методу важіль являє собою найпростіший механізм, який має можливість обертання навкруги точки опори. Він використовується для створення більшого зусилля на короткому плечі за допомогою меншого зусилля на довгому (зробивши плече важеля досить довгим, можна розвинути будь-яке зусилля).

Засіб являє собою прийом або спеціальну дію, яка дозволяє здійснити щось, досягти чогось, являє собою спосіб; слугує знаряддям у якійсь дії або справі [6]. Синонімом поняття засіб використовується термін «інструмент», але його зміст у більшості пов'язаний із технологічною природою.

Надані дефініції дозволяють стверджувати, що важіль принципово відрізняється від методу. Дія важеля передбачає прикладання мінімальних зусиль для отримання бажаного ефекту – це проілюстровано в попередніх розділах роботи (кількість залучених коштів пільгових кредитів у порівнянні з обсягом виділених бюджетних коштів). Метод варто розглядати як прямий вплив на суб'єктів господарювання, який безпосередньо обмежує або спонукає їх діяльність. Відповідно, ліцензії, заборони та обмеження, стандарти і норми варто вважати саме методами, а державні дотації, пільговий ПДВ на окремі групи товарів – важелями, які приводять в рух економічні механізми спонукання суб'єктів господарювання до відповідних дій.

Дослідники розподіляють методи на прямі та непрямі [7], де до прямих відносяться адміністративно-відомчі та програмно-цільові, а до непрямих – лібералізація податкового законодавства. Такий підхід частково відображає узагальнене бачення важелів і методів як подібних засобів впливу на функціонування ринкового механізму, але характер їх дії відрізняється, що в цілому дозволяє припускати існування альтернативних точок зору в економічній науці щодо типів методів та методів і важелів, але способи впливу значно відрізняються, що дозволяє наголошувати саме на існуванні різниці між важелями та методами.

Узагальнюючи класифікації методів у роботах зазначених вище авторів, варто виокремлювати такі групи: економічні, адміністративні, інституційні та інформаційні. Економічні включають: цінове регулювання (встановлення граничних рівнів цін, встановлення державних фіксованих цін, визначення граничних відхилень від державних фіксованих цін), регулювання розмірів ставок податків і зборів, розміри тарифів за використання ресурсів, надання субсидій і компенсацій. Економічні методи створюють необхідні передумови для ефективного функціонування суб'єктів господарювання з метою недопущення циклічних проявів в економіці.

Адміністративні методи об'єднують такі засоби: встановлення лімітів та обсягів квот, ліцензування, введення санкцій, заморожування цін та заробітної плати, державні замовлення, патентування, сертифікація та стандартизація, контроль за міграцією робочої сили та капіталу. Адміністративні методи спираються на силу державної влади, включаючи засоби примусу, дозволу або заборони. Сюди ж варто додати і встановлення нормативів розміру мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму. Ці методи формують своєрідні «кордони» діяльності, які не дозволяють суб'єктам агропромислового комплексу виходити за їх межі.

Широке коло методів об'єднують інституційно-правові, які включають як всі складові вітчизняного нормативного поля, так і світове законодавство, ратифіковане Україною. Поняття інституту є досить широким і відображає своєрідні «правила гри» або обмеження в суспільстві, які визначають і організують взаємовідносини між людьми, знижуючи таким чином ступінь невизначеності у взаємодії та створюючи можливість формування прогнозів відносно до цієї взаємодії. Крім того, ефективні інститути забезпечують максимізацію загальних трансакційних витрат і мінімізацію питомих.

Відповідно, формальними інститутами виступають закони, постанови, підзаконні акти, директиви та інші нормативні документи, а неформальними виступають безумовні домовленості щодо взаємодії суб'єктів господарювання, які властиві і підприємствам агропромислового комплексу. В групу цих методів варто віднести розробку перспективних планів розвитку галузі, стратегій, прогнозів, проведення необхідних заходів для їх реалізації. Ці методи відрізняються найбільшою складністю, адже вони передбачають взаємодію інститутів як норм з інституціями як організаціями, формуючи інституціональну структуру, яка сприяє реалізації політики антициклічного регулювання галузі агропромислового сектору. До цієї ж групи варто додати й інформаційні методи, до яких відносять проведення лекцій, конференцій, консультувань, семінарів, організацію навчання кадрів, інформаційне забезпечення, роз'яснювальну роботу, соціальну рекламу.

Важливою складовою механізму виступають так звані функції. Механізм антициклічного регулювання має включати не функції, а процедури, реалізація яких дозволяє забезпечувати досягнення бажаних результатів.

Первинною процедурою є моніторинг, який включає визначення фази економічного циклу, оцінювання ефективності дії державних важелів, порівняння ступеня їх ефективності провадження за попередні періоди, наявності достатнього фінансового забезпечення для реалізації державної політики, аналіз ринку, аналіз ефективності функціонування суб'єктів господарювання галузей агропромислового комплексу.

Наступною процедурою є прогнозування та планування, що передбачає розробку конкретних програм і планів впливу на функціонування суб'єктів галузі агропромислового комплексу за допомогою методів і важелів із визначенням обсягу необхідного фінансування для їх реалізації. Планування здійснюється на основі розроблених прогнозів щодо розвитку досліджуваних галузей. Необхідною рисою ефективного здійснення даної процедури є узгодження планів між різними державними інституціями відносно впливу на функціонування галузей агропромислового сектору. Ефективним інструментом варто розглядати проектний підхід, який дозволяє розробляти та впроваджувати окремі заходи у формі проектів, які об'єднуються у програми розвитку і портфелі, що сприяє реалізації стратегії антициклічного регулювання шляхом відбору проектів, які найбільшою мірою відповідають поставленим цілям.

Наступною процедурою є узгодження та координація інтересів учасників процесу, до яких відносять суб'єктів антициклічного регулювання, представлених керівництвом органів виконавчої влади, безпосередньо керівництвом суб'єктів господарювання галузей агропромислового сектору, представниками громад, органів місцевого самоврядування, керівництвом фінансових установ (банків) та інших посередників, які залучаються для взаємодії в ході реалізації програми. Ця процедура вимагає побудови комунікаційної мережі, визначення форм і видів комунікації між учасниками.

Ще однією процедурою виступає координація діяльності та узгодження процесів, що стосується реалізації дій в межах антициклічної державної політики, що передбачає узгодження і встановлення доцільного співвідношення дій різних органів, досягнення єдності в реалізації, розробку спільних планів діяльності, спрямованих на об'єднання зусиль і зосередження на пріоритетних напрямках, уникнення дублювання повноважень, проведення спільних координаційних нарад, інструктажів, семінарів, конференцій і засідань, проведення міжвідомчих нарад органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, видання спільних наказів, вказівок, інформаційних листів та інших документів, обмін інформацією, розробка пропозицій, вивчення успішного досвіду. Головною передумовою ефективною координації процесів є налагоджена система обміну інформацією та система державного контролю. Одним із ефективних шляхів координації діяльності є розробка комп'ютерного забезпечення у формі, наприклад,

платформи взаємодії для спрощення та пришвидшення комунікацій між всіма залученими суб'єктами.

Повертаючись до вищенаведеного огляду існуючих механізмів регулювання аграрного сектору, варто представити множину ключових принципів антициклічного регулювання галузі агропромислового комплексу:

– першим принципом є принцип системності, який полягає у побудові структурних взаємозв'язків між суб'єктами антициклічного впливу в межах механізму національного рівня, обґрунтованих вище, впорядкування їх взаємодії відповідно до поставлених загальнонаціональних цілей, які не суперечать глобалізаційним баченням світової спільноти. Створені взаємозв'язки мають забезпечувати виникнення системних властивостей (риси емерджентності), які відсутні в окремих елементах механізму. Цей принцип є основоположним, адже він забезпечує функціонування механізму як цілісності, частини якого узгоджені між собою;

– другий принцип пріоритетності передбачає примат забезпечення балансу у виробництві продуктів аграрного сектору та харчування для забезпечення підвищення рівня споживання на внутрішньому ринку; підвищення рівня ефективності функціонування суб'єктів галузі агропромислового комплексу для створення резервів на випадок виникнення кризових явищ;

– принцип прозорості стосується забезпечення належного висвітлення всіх процедур державних закупівель, висвітлення загальнодоступної і повної інформації про всі нормативні документи, включаючи регуляторні акти відносно галузей агропромислового комплексу;

– принцип послідовності і справедливості передбачає узгодження нормативних актів, документів, планів і програм, стратегій і положень антициклічного регулювання між собою та із загальнонаціональною політикою державного регулювання економіки;

– принцип зрозумілості та ефективності передбачає, що всі документи (нормативні акти, стандарти, стратегії, положення) мають бути максимально просто викладені для спрощення сприйняття всіма суб'єктами, які беруть участь в антициклічному регулюванні функціонування галузей агропромислового комплексу, для уникнення двозначного тлумачення. Ефективність передбачає порівняння вигід і витрат від використання різних важелів і методів антициклічного регулювання (розглянуто на прикладі втрат ПДВ від його повернення з бюджету відповідно до дії важелю 0% ПДВ на експорт);

– принцип соціальної та екологічної відповідальності передбачає оцінювання крім економічної ефективності та доцільності дії важелів і методів їх вплив на довкілля та на соціальне середовище, що насамперед стосується сільських територій;

– принцип рівності стосується важливості підтримки всіх галузей та підгалузей агропромислового комплексу відносно дії всіх важелів і методів рівнозначно (наразі спостерігається надання більшої уваги аграрному сектору на протигагу підтримуючим галузям або переробки чи логістики).

Специфічним елементом механізму селективного антициклічного регулювання галузей агропромислового комплексу виступають регламенти, природа яких полягає в дії припису та детермінації процедур забезпечення роботи важелів і методів. Такими регламентами визначено: Державний бюджет, місцеві бюджети або бюджети громад, стратегія сталого розвитку України до 2030 р., Національна економічна стратегія 2030 р. Ці документи регламентують розподіл коштів на різні цілі, включаючи антициклічне регулювання, визначають процеси та алгоритми взаємодії суб'єктів господарювання органів державної влади в ході реалізації впливу важелів і методів. Архітектура механізму селективного антициклічного регулювання галузей агропромислового комплексу представлена на рис. 1.

Рис. 1. Механізм селективного антициклічного регулювання галузей агропромислового комплексу

Отже, надана архітектоніка механізму відображає взаємозв'язок між всіма його елементами, де центральними виступають саме важелі, які становлять осередок управлінського впливу суб'єктів на об'єкт регулювання – галузі агропромислового комплексу.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Розуміння призначення і структури механізму залежить від рівня його функціонування, цілей і призначення. Механізм селективної антициклічної регуляції галузей агропромислового комплексу передбачає включення елементів управлінського впливу на макроекономічному рівні, де в якості об'єкта управління визначено ланцюг доданої вартості, а в якості суб'єкта – множину органів державної та місцевої влади, а також наддержавні міжнародні організації. Призначенням даного механізму є організація внутрішніх і зовнішніх господарських відносин агропромислового сектору України за допомогою множини економічних важелів превентивного характеру, які реалізуються через множину процедур сукупністю методів з метою недопущення стагнаційних процесів, властивих економічним циклам, та створення додаткових системних резервів для згладжування можливих негативних проявів економічних циклів. В основу формування механізму покладено процесний та системний підходи.

Функціонування даного механізму має узгоджуватися в горизонтальному напрямі відповідно до цілей структурної політики держави та у вертикальному в розрізі окремих регіонів України. Забезпечення даного узгодження покладено на множину відповідних регламентів. Регламенти функціонування об'єднують регламент

функціонування за призначенням, регламент взаємодії із середовищем та регламент забезпечення внутрішньої стійкості системи.

Список літератури

1. Шамхалов Ф. Теория государственного управления. М.: ЗАО «Изд-во «Экономика», 2002. 638 с.
2. Анікієнко В.М. Сутність і класифікація механізмів державного регулювання розвитку аграрного ринку. *Теорія та практика державного управління*. 2009. Вип. 3. С. 288-293.
3. Латинін М.А. Теоретичні підходи щодо визначення механізму державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки України. *Державне управління: теорія та практика: Електронний наук. фаховий журн. Національної академії державного управління при Президентові України*. 2005. № 2. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/index.html>.
4. Швецова Н.Є. Механізми антициклічного регулювання економічних систем на макро- та мега рівнях. *Економіка і організація управління*. 2016. № 4 (24). С. 368-380.
5. Ремезков А. Государственное регулирование аграрного сектора экономики. *АПК: экономика, управление*. 2006. № 6. С. 7-9.
6. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/>.
7. Бабашкіна А.М. Государственное регулирование национальной экономики. М.: Финансы и статистика, 2003. 480 с.
8. Павлова Г.Є. Методи державного регулювання аграрного сектора економіки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 9. С. 47-49.

References

1. Shamhalov, F. (2002). *Teoriya gosudarstvennogo upravlenija* [Theory of public administration]. M.: ЗАО «Izd-vo «Jekonomika».
2. Anikiienko, V.M. (2009). «The essence and classification of mechanisms of state regulation of agricultural market development». *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*. issue. 3. pp. 288-293.
3. Latynin, M.A. (2005). «Theoretical approaches to determining the mechanism of state regulation of the agricultural sector of the Ukrainian economy». *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka: Elektronnyj nauk. fakhovyj zhurn. Natsional'noi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*. no. 2. Available at: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/index.html>.
4. Shvetsova, N.Ye. (2016). «Mechanisms of countercyclical regulation of economic systems at the macro and mega levels». *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. no. 4 (24). pp. 368-380.
5. Akademichnyj tлумachnyj slovnyk ukrains'koi movy [Academic explanatory dictionary of the Ukrainian language]. Available at: <http://sum.in.ua/>.
6. Remezkov, A. (2006). «State regulation of the agricultural sector of the economy». *APK: jekonomika, upravlenie*. no. 6. pp. 7-9.
7. Babashkina, A.M. (2003). *Gosudarstvennoe regulirovanie nacional'noj jekonomiki* [State regulation of the national economy]. M.: Finansy i statistika.
8. Pavlova, H.Ye. (2013). «Methods of state regulation of the agricultural sector of the Ukrainian economy». *Investytsii: praktyka ta dosvid*. no. 9. pp. 47-49.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2020 р.